

Adoptarea Regulamentului privind industria net-zero – Implicații pentru România

Luciana Miu

Iunie 2024

Regulamentul privind industria net-zero (NZIA), adoptat la sfârșitul lunii mai, marchează o nouă abordare a politicii industriale în Uniunea Europeană. Noul regulament vine ca răspuns la o îngrijorare crescândă că industria Uniunii își va pierde competitivitatea într-o lume cu emisii reduse de dioxid de carbon (CO₂). Fiind încă dependentă de industria grea, dar având și un mare potențial de a dezvolta noi industrii născute din nevoia de decarbonizare, România ar trebui să privească NZIA ca pe o șansă de a deveni un jucător în industria cu emisii reduse de dioxid de carbon, precum și de a depăși barierele instituționale care împiedică de prea mult timp această dezvoltare. Potențialul românesc acoperă un număr de industrii-cheie, cum ar fi energia regenerabilă, producția de hidrogen verde și captarea și stocarea carbonului (CCS), unde dispozițiile NZIA privind accelerarea proceselor de autorizare pot stimula semnificativ investițiile.

Captarea și stocarea carbonului – prevederile NZIA

Deși se referă la o gamă largă de tehnologii „net-zero” necesare decarbonizării Uniunii, prevederile NZIA legate de CCS sunt printre cele mai discutate, deoarece atribuie pentru prima oară o responsabilitate pentru componenta de stocare a CO₂ din lanțul valoric al CCS. Concret, Regulamentul stabilește o țintă la nivelul UE de 50 de milioane de tone capacitate anuală de injecție a CO₂ în subteran până în 2030. Capacitatea de injecție a CO₂ se referă la volumul care poate fi injectat anual într-un sit de stocare geologică operațional, autorizat sub Directiva CCS (transpusă în România prin OUG 64/2011).

Obligația de a atinge această țintă de capacitate de injecție le revine producătorilor de țiței și gaze naturale, care vor trebui să contribuie într-un mod proporțional cu cota lor de producție în UE din ultimii trei ani. Astfel, producătorii din România au obligația de a operaționaliza până în 2030 o capacitate de stocare a CO₂ care să permită injecția în subteran a aproximativ 9 milioane de tone anual. Această capacitate trebuie să fie autorizată și pregătită pentru primele volume de CO₂ captat din 2030 și nu poate fi folosită decât în scopul reducerii emisiilor, excluzând astfel activitățile de recuperare a hidrocarburilor (*Enhanced Hydrocarbon Recovery*) prin injectarea de CO₂ în depozite depletate. În caz de neîndeplinire a contribuțiilor, se aplică sancțiuni determinate de fiecare Stat Membru.

Motivele pentru care obligația de stocare a CO₂ este alocată producătorilor de țiței și gaze sunt simple: cele mai cunoscute situri potențiale de stocare a CO₂ sunt depozitele depletate de hidrocarburi, iar producătorii de țiței și gaze dețin cele mai relevante cunoștințe și competențe privind explorarea și gestionarea mediului subteran. Cartografierea acestor potențiale situri de stocare (atât depozitele depletate pentru pregătire imediată, cât și alte formațiuni geologice pentru caracterizare, explorare și eventual pregătire pentru stocare) reprezintă un prim pas esențial, iar NZIA obligă Statele Membre să publice datele disponibile despre această cartografiere până la finalul anului 2024. Doar ulterior se vor putea estima necesarul de finanțare, infrastructură, și implicare socială aferentă atingerii țintei de stocare.

Implicațiile pentru România

Obiectivul României de stocare a CO₂ în cadrul NZIA reprezintă atât o provocare cât și o șansă de a deveni un pionier în industria în plină dezvoltare a CCS. Cele aproximativ 9 milioane de tone de capacitate de stocare pe care România trebuie să le dezvolte până în 2030 înseamnă cu 9 milioane de tone anual mai puțin CO₂ emis în atmosferă în UE. Înseamnă un viitor pentru industria energo-intensivă din România, în special pentru producția de ciment și var, care, în afară de captarea carbonului, are opțiuni foarte limitate pentru a continua să funcționeze într-o lume cu emisii reduse de carbon, fără o creștere substanțială a prețurilor produselor. Înseamnă posibilitatea de a urma exemplul Norvegiei și de a deveni una dintre primele țări europene care oferă stocarea ca serviciu pentru emițătorii de carbon din regiune. Înseamnă să fim printre primii care lansează o nouă industrie, una care va crește în Europa și în întreaga lume, indiferent dacă România participă sau nu.

Nu în ultimul rând, obiectivul de stocare a CO₂ înseamnă oportunități de afaceri diversificate pentru producătorii de țiței și gaze din România, care trebuie să se reinventeze într-o lume cu emisii reduse de carbon. Această șansă de diversificare ar trebui să fie atractivă, având în vedere semnalele deloc neglijabile de îndepărtare a consumatorilor de combustibili fosili (a se vedea boom-ul prosumatorilor în ultimii doi ani), posibil și mai mult în viitor (a se vedea prevederile privind sistemul ETS2). Desigur, mașinile cu motoare convenționale vor fi mai greu de înlocuit, dar și acest fenomen a devenit evident, în favoarea vehiculelor electrice.

Oportunitățile de afaceri aferente tehnologiei CCS sunt relativ evidente și generoase, în contextul în care contribuția României la obiectivul de stocare se bazează pe producția națională de țiței și gaze, care a adus mari profituri companiilor din sector și statului român. Obligația nu doar că este echitabilă, dar oferă și o continuitate acestei industrii extractive. Costul de investiție pentru stocarea CO₂ va fi susținut în cele din urmă de către emițătorii, prin tarifele pe care le vor plăti pentru stocarea emisiilor captate. Obligația de stocare a CO₂ reprezintă, în fapt, o nouă sursă de venit. Mai mult, prevederile NZIA lasă o flexibilitate ridicată producătorilor de țiței și gaze naturale de a-și îndeplini contribuțiile la ținta de stocare: companiile își pot dezvolta siturile singure sau în cooperare cu alte părți, pot negocia cu alți producători sau pot semna acorduri cu părți terțe. De asemenea, este posibilă o exceptare a producătorilor de la obligațiile de contribuție dacă până la finalul anului 2027 este luată o decizie finală de investiție privind dezvoltarea capacității de stocare ce îi revine României (9 milioane de tone) de către orice entitate care obține un permis de stocare conform Directivei CCS.

Trebuie subliniat că termenul de realizare a obiectivelor NZIA este, într-adevăr, foarte scurt, iar pentru România poate fi imposibil de îndeplinit, având în vedere lipsa aproape totală de planificare a infrastructurii de transport și stocare a CO₂ din ultimul deceniu, care ar fi continuat probabil fără adoptarea NZIA. O derogare de la termenul limită de 2030 ar fi un bun compromis, oferind mai mult timp pentru a pregăti o bună guvernanta a viitoarei infrastructuri, care trebuie să fie echitabilă, eficientă și accesibilă acelor emițătorii care au cea mai mare nevoie de CCS. O astfel de derogare temporală este permisă prin NZIA, dacă România poate dovedi existența unui dezechilibru substanțial între cererea pentru stocare (din partea emițătorilor), ținta națională de stocare și infrastructura de transport necesară sau planificată.

Regulamentul acordă atenție situațiilor în care lipsa unor verigi-cheie din lanțul CCS ar putea împiedica îndeplinirea obligațiilor de stocare într-un timp relativ scurt. De asemenea, lasă la latitudinea Statelor Membre stabilirea de sancțiuni pentru producătorii care nu-și aduc contribuția – sancțiuni care, deși trebuie să fie eficiente, proporționale și disuasive, pot ține cont de progresul parțial al operatorilor și de obstacolele cu care se confruntă aceștia.

Cum ar trebui să acționeze România?

Având în vedere oportunitățile oferite de obligația de stocare CO₂, prevederile NZIA care înlesnesc dezvoltarea industriei CCS (și a altora), precum accelerarea proceselor de autorizare și flexibilitatea oferită entităților care contribuie la obligație, transpunerea și implementarea acestui act legislativ va trebui abordată într-un mod echilibrat și cu o gândire pe termen lung. Pentru a asigura sustenabilitatea dezvoltării CCS, România va trebui, în primul rând, să cartografieze potențialul național de stocare și captare a carbonului, precum și infrastructura necesară pentru a le conecta (inclusiv pentru conectarea cu statele învecinate, dacă este cazul). Acest prim pas trebuie făcut înainte de orice altă discuție privind costurile impuse prin NZIA, care variază semnificativ în funcție de specificul siturilor de stocare și rețelelor de transport. Această cartografiere va oferi și vizibilitate asupra posibilităților României de a obține o derogare de la termenul de 2030, pe care Comisia Europeană este puțin probabil să o acorde fără o justificare substanțială a nevoii de flexibilitate.

Ulterior, atât producătorii de țiței și gaze naturale, cât și statul român trebuie să demareze în mod coordonat pregătirea siturilor de stocare și a infrastructurii de transport. Autoritățile naționale sunt și ele vizate de NZIA și vor juca un rol esențial în atingerea țintei României. Vor fi implicați și unul sau mai mulți operatori de transport de CO₂, emițătorii de carbon care își vor capta emisiile și organisme de standardizare, monitorizare, și verificare. Foarte probabil, vor fi atrase fonduri europene și private pentru construcția infrastructurii de transport și stocare. Toate acestea trebuie să aibă loc în mod sustenabil și echilibrat, cu beneficii pentru economia națională și pentru țintele climatice, fără a perpetua felul mai degrabă ineficient în care România încearcă să țină pasul cu tranziția Europei către un nou model economic.

O reacție panicată și acuzatoare față de dispozițiile NZIA, în locul unei evaluări echilibrate a costurilor și beneficiilor, nu este doar neconstructivă, ci și contrară ideii de a deveni un actor în tranziția către o nouă paradigmă economică în UE și în lume. NZIA poate fi privită altfel decât ca nou exemplu de "Bruxelles și țintele sale rupte de realitate" (ținte cu care, de altfel, și România a fost de acord). Poate fi privită ca o șansă de a ne proteja industriile existente și de a le dezvolta pe cele noi dintr-o poziție de *front-runner*.

Oare câte discursuri electorale vor folosi exact aceste cuvinte pentru a cuceri alegătorii?

Asociația Energy Policy Group (EPG) este un think-tank independent, specializat în politici energetice și climatice. Înființat în 2014, EPG reunește experți care conlucrează în proiecte internaționale de cercetare. EPG acordă o atenție sporită contextului mai amplu al politicilor europene și al tendințelor globale, în încercarea de a promova un dialog constructiv în rândul factorilor de decizie și publicului larg.

Scanează pentru mai multe publicații